

ПРИГАДАЙТЕ

Які існують правові основи захисту бізнесу?

В уряді реформаторів мають бути три людини, яких усі зневажатимуть. Один має садити всіх, хто краде. Другий — знищувати перепони. Третій — прикривати всіх політично.

Каха Бендুকідзе

Корупція — то є духовна недуга.

Любомир Гузар

Ніщо так не збільшує суми хабарів, як боротьба з корупцією.

Народний афоризм

Про корупцію в уряді завжди повідомляють у минулому часі.

Закони Мерфі

ТЕМА 7. ЛОБІЮВАННЯ ІНТЕРЕСІВ ТА КОРУПЦІЯ

1. Лобізм

Із характером впливу політичних партій на суспільне життя пов'язують виникнення такого явища, як лобізм, за якого певні групи домагаються від органів влади сприятливих умов для реалізації своїх інтересів.

Лобізм — цілеспрямований вплив груп осіб або різноманітних організацій, що представляють інтереси якоїсь частини економічно потужних прошарків суспільства, на рішення законодавчих органів із метою отримання користі. Представників зацікавлених груп називають лобістами, а їхні групи — лобі. Також іноді лобізм називають «публічною адвокацією».

Лобізм поділяють на легальний (виступи на слуханнях у парламенті, розробка документів, особисті зустрічі, формування громадської думки, здійснення й поширення результатів соціологічних досліджень тощо) та нелегальний (фінансування виборчих кампаній «своїх людей», усунення незгодних різними шляхами, прямий підкуп посадових осіб тощо). Легальний лобізм не порушує чинних законів, нелегальний — ототожнюється з корупцією.

Легальний лобізм просуває інтереси окремих осіб чи організацій, що відповідають загальнонаціональним інтересам і мають важливе значення для економіки всієї країни. Таке лобіювання здійснюють спеціальні структури — рухи, ліги, асоціації, союзи, діяльність яких оцінює та контролює громадськість завдяки доступу до інформації про їхню роботу. Такі лобістські групи намагаються оприлюднити свої наміри з метою залучення на свій бік широкої громадської думки. Також між ними існує конкуренція, що дозволяє їм контролювати одна одну, апелюючи в разі необхідності до мас-медіа громадськості.

Ставлення до лобізму в різних країнах відрізняється. У США та Канаді він регулюється спеціальними законами, у Франції — вважається незаконним, в Індії — прирівнюється до корупції. В Україні не існує законів, що регулюють лобістську діяльність, хоча є пропозиції про необхідність прийняття відповідного закону.

? Чим небезпечний лобізм?

2. Корупція

Лобізм не можна назвати ні негативним, ні позитивним явищем. Усе залежить від того, із якою метою його використовують.

ЦІКАВО ЗНАТИ

Лобізм походить від англійського *lobby* — кулуари. У 1640-х рр. так називали вестибюль і два коридори в будівлі палати громад британського парламенту, куди виходили голосувати депутати і де вони могли зустрітися із зацікавленими особами, яких не допускали до зали на пленарні засідання.

Засідання британського парламенту

153

Головна проблема лобізму полягає в тому, що він може вести до корупції.

Корупція (від латин. *corrumpere* — псувати) — негативне суспільне явище, яке проявляється в незаконному використанні службовими особами, громадськими й політичними діячами їхніх прав і посадових можливостей із метою особистого збагачення, що завдає шкоди державі.

Корупція відрізняється від лобізму тим, що лобісти не мають прямої вигоди від прийняття лобіюваних ними рішень. Крім того, різні лобістські групи змагаються між собою за вплив на тих, хто приймає рішення.

Корупція з'явилася в результаті споконвічного людського бажання збагатитися. Характерною ознакою корупції є конфлікт між діями посадової особи та інтересами її працедавця або конфлікт між діями виборної особи й інтересами суспільства. До корупції може бути схильна будь-яка людина, що має повноваження щодо розподілу ресурсів, які їй не належать, на власний розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання прибутку, пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником — ризик викриття й покарання.

Розрізняють багато різних видів корупції: кумівство, розтрата (розкрадання), хабарництво, здирництво, шахрайство.

Кумівство (непотизм) — перевага в наданні грошових коштів або іншого майна, пільг, послуг, нематеріальних цінностей наближеним особам, родичам тощо.

Розтрата — витрата посадовою особою законно довірених їй ресурсів, що їй не належать, із метою особистого збагачення.

Хабарництво — надання посадовою особою послуг або певних привілеїв фізичній

або юридичній особі в обмін на матеріальні блага або послуги, що призводить до завдання збитків державі, іншим фізичним та юридичним особам.

Вимагання (здирництво) — примушення приватної або юридичної особи сплатити гроші або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність. Здирництво практикується чиновниками, які мають владу перешкоджати комусь в отриманні послуг, що належать до компетенції чиновника. Якщо чиновник має повноваження оцінювати суму належних виплат (наприклад податків або мит), це також відкриває можливість для здирництва.

Шахрайство — поведінка, націлена на обман або введення в оману приватної чи юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони.

Також проявами корупції вважають використання інформації, отриманої під час виконання посадових обов'язків, в особистих інтересах, необґрунтовану відмову в наданні відповідної інформації, несвоєчасне її надання, надання недостовірної або неповної службової інформації. І якщо посадовій особі зробити подарунок, який теоретично може змінити її ставлення до дарувальника, це також вважають корупцією. Крім того, якщо в межах однієї державної установи підлеглі дарують подарунки керівнику — це теж буде проявом корупції, тому що подарунок від підлеглого може вплинути на прийняття керівником рішень. При цьому дароване не обов'язково має бути матеріальним — переваги, пільги, послуги — усе, що надають безкоштовно або за дуже заниженою ціною відносно ринкової, із точки зору закону є подарунком і може стати елементом корупції.

? Чим корупція відрізняється від лобізму?

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

? Обґрунтуйте важливість названих шляхів подолання корупції.

3. Наслідки корупції та боротьба з нею

Дослідники вважають, що корупція є найбільшою перешкодою до економічного зростання й розвитку, здатною поставити під загрозу будь-які прогресивні перетворення. Корупція характерна перш за все для країн, що розвиваються, де причинами її високого рівня є недосконалість політичних інститутів. Крім того, причинами корупції є:

- двозначні закони. Просте, недвозначне, лаконічне й зрозуміле законодавство скорочує потреби у великому апараті чиновників і полегшує розуміння законів громадянами, але якщо закони двозначні, судді можуть тлумачити їх так, щоб прийняти «правильне» рішення;
- незнання або нерозуміння законів населенням, що дозволяє посадовим особам довільно перешкоджати здійсненню бюрократичних процедур або завищувати належні виплати;
- залежність стандартів і принципів, що лежать в основі роботи бюрократичного апарату, від політики правлячої еліти;
- професійна некомпетентність бюрократії;
- можливість легалізації незаконно здобутих благ;
- кумівство та політичне заступництво, унаслідок чого формуються особисті стосунки (таємні домовленості), що послаблюють механізми контролю та запобігання корупції;
- відсутність єдності в системі виконавчої влади, тобто регулювання однієї і тієї самої діяльності різними інстанціями;

- нерозвинене або слабе громадянське суспільство, унаслідок чого громадяни не мають достатнього впливу для ефективного контролю за діями законодавчої, виконавчої та судової гілок державної влади. Корупція є давнім елементом існування держави. Її не можна повністю позбутися. Проте існують способи, які дозволяють максимально зменшити її рівень:

- удосконалення законодавства таким чином, щоб уникнути двозначності в тлумаченні законів та судової системи з метою невідворотності покарання за корупційні злочини;
- створення спеціальних антикорупційних державних органів, що компетентні у визначенні, чи є та або інша дія або бездіяльність проявом корупції;
- створення економічних механізмів, що дозволяють посадовим особам збільшити свої доходи, не порушуючи закони;
- посилення ролі ринків та конкуренції, що може зменшити розмір потенційного прибутку від корупції. До останнього також належить конкуренція в наданні державних послуг за умови дублювання одними державними органами функцій інших органів;
- виховання в суспільстві нетерпимості до корупції;
- можливість громадського контролю за діями влади.

? Що є головним у боротьбі з корупцією?

ЦІКАВО ЗНАТИ

Прикладом ефективної реалізації антикорупційних заходів є Сингапур. На момент здобуття незалежності в 1965 р. Сингапур був країною з високим рівнем корупції. Тактику боротьби з нею було побудовано на таких засадах: удосконалення законодавчого регулювання діяльності чиновників, спрощення бюрократичних процедур, суворий нагляд за дотриманням ними високих етичних стандартів. Було створено автономне Бюро з розслідування випадків корупції, до якого громадяни можуть звертатися зі скаргами на державних

службовців і вимагати відшкодування збитків. Поряд із цим було підвищено незалежність судової системи (високі зарплати й привілейований статус суддів), введено економічні санкції за давання хабара або відмову від участі в антикорупційних розслідуваннях. Також було здійснено інші засоби, у тому числі звільнення всіх співробітників митниці й інших державних служб. Це поєднувалося з дерегулюванням економіки, підвищенням зарплат чиновників і підготовкою кваліфікованих адміністративних кадрів.

ВИСНОВКИ

Лобізм та корупція — неодмінні супутники існування будь-якої держави. Лобізм — цивілізована легальна форма впливу зацікавлених осіб на владні органи. Він, на відміну від корупції, не передбачає збагачення тих осіб, які здійснюють цей вплив. Корупція виражається в тому, що посадові особи

намагаються отримати особисту неправомірну вигоду зі своїх посадових можливостей. Це негативне суспільне явище, що перешкоджає економічному, суспільному та політичному розвитку держави, завдає їй матеріальних збитків, підриває легітимність влади.

ЗАПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ

1. Що таке лобізм? Звідки походить його назва?
2. На які види можна поділити лобізм?
3. Що таке корупція?
4. До яких наслідків для суспільства призводить високий рівень корупції у країні?
5. Чи може існувати держава, абсолютно вільна від корупції? Відповідь аргументуйте.
6. У чому, на вашу думку, полягає відмінність між лобізмом та корупцією?
7. Які форми корупції ви можете назвати?
8. Які чинники суспільно-політичного та економічного життя країни найчастіше призводять до високого рівня корупції?
9. Які, на вашу думку, методи будуть найбільш ефективними для боротьби з корупцією в Україні?
10. У висновках із дослідження про рівень корупції в Україні міжнародної організації «Трансперенсі Інтернешнл» ідеться: «Більшість корупційних практик в Україні відбувається внаслідок мовчазної згоди громадян, які знають про факти корупції, але не збираються про них повідомляти». Чи погоджуєтеся ви із цим твердженням? Аргументуйте свою відповідь.
11. Поясніть, як ви розумієте епіграфи до теми.
12. За допомогою пошукових систем знайдіть в Інтернеті інформацію про боротьбу з корупцією в різних країнах світу. Результати подайте у вигляді повідомлення або презентації.
13. Напишіть есе на тему «Як подолати корупцію в Україні?»